

Uchwała Nr XXII / 94 / 2008
Rady Gminy w Sokołowie Podlaskim
z dnia 30 czerwca 2008 r.

w sprawie przyjęcia Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Sokołów Podlaski.

Na podstawie art.7 ust.1 pkt. 1 art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr. 142 poz. 1591 z późn. zm), Rada Gminy Sokołowie Podlaskim uchwala co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Sokołów Podlaski do realizacji w latach 2008 – 2032 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sokołów Podlaski.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia .

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Artych

Załącznik do uchwały Rady Gminy
Nr. XXII/94/2008 z dnia 30 czerwca 2008 r.

**Program usuwania azbestu i wyrobów
zawierających azbest stosowanych na terenie
Gminy Sokołów Podlaski
na lata 2008 - 2032**

Sokołów Podlaski 2008

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Cel i zadania programu	4
3. Wiadomości odnośnie azbestu	6
3.1. Budowa, rodzaj i właściwości azbestu	6
3.2. Zastosowanie wyrobów azbestowych	7
3.3. Szkodliwy wpływ azbestu dla zdrowia ludzkiego	8
4. Podstawowe regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	10
4.1. Ustawy	10
4.2. Akty wykonawcze	12
5. Informacje o ilości i stanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Sokółów Podlaski	
5.1. Ogólna charakterystyka Gminy Sokółów Podlaski.....	14
5.2. Oszacowanie ilości i rozmieszczenia wyrobów azbestowych	16
6. Procedury dotyczące unieszkodliwiania odpadów azbestowych z terenu Gminy Sokółów Podlaski	19
6.1. Procedura odbioru i wywozu odpadów azbestowych	19
6.2. Bieżący monitoring realizacji programu i okresowe raportowanie	22
6.3. Uczestnicy programu	23
7. Finansowe aspekty realizacji programu	24
8. Harmonogram realizacji programu	28
Spis załączników	30
Spis tabel	34
Spis rysunków	34

1. Wstęp

W Polsce od 14 maja 2002r. obowiązuje 30 - letni Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w środowisku, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął dokument w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki z dn 19 czerwca 1997 r. oraz ustawę o zakresie stosowania wyrobów zawierających azbest. Przyjęcie tego programu jest jednym z priorytetowych zadań dla ochrony zdrowia i środowiska. Dobrze zabezpieczony azbest nie stanowi niebezpieczeństwa dla zdrowia. Groźna jest natomiast emisja włókien azbestowych do otoczenia i zachodzi niebezpieczeństwo ich wdychania. Emisja może wystąpić podczas eksploatacji płyt azbestowo-cementowych w złym stanie technicznym i podczas usuwania płyt azbestowych z budynków bez odpowiednich zabezpieczeń. W konsekwencji może stać się przyczyną śmiertelnych chorób takich jak: raka płuc, pylicy azbestowej, międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej oraz innych zmian w płucach.

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Szerokie jego zastosowanie w stosunkowo dużych ilościach nastąpiło w okresie ostatnich 100 lat. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, na działanie mrozu, kwasów i małe przewodnictwo cieplne azbest stał się cennym surowcem. W Polsce nie występują złoża azbestu nadające się do górniczej eksploatacji. Azbest stosowany dawniej do produkcji w naszym kraju importowano głównie z byłego ZSRR i Kanady. Na terenie Polski po 1945 roku sprowadzono 2 miliony ton tego surowca. Olbrzymia większość tego azbestu zużyta została do produkcji płyt azbestowo -cementowych. Szacuje się że na terenie kraju znajduje się 15.500 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym 14.900 tys. ton płyt azbestowo - cementowych oraz 600 tys. ton rur i innych wyrobów azbestowych.

Usuwanie odpadów zawierających azbest mogą zajmować się jedynie wyspecjalizowane w tym zakresie firmy, posiadające odpowiedni sprzęt jak również przeszkoloną kadrę. Wiąże się to niestety ze znacznymi kosztami, jakie musi ponieść właściciel obiektu. Gmina Sokołów Podlaski od 2008 roku przystępuje do „Programu Usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętego przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 14 maja 2002 roku. Program ten zakłada oczyszczenie do 2032 roku terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest. Stąd też wynikła konieczność opracowania programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Sokołów Podlaski.

2. Cel i zadania programu

Celem niniejszego programu jest doprowadzenie do usunięcia i unieszkodliwienia azbestu z terenu Gminy Sokołów Podlaski. Kolejnym postulatem jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców jak i negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze spowodowanych występowaniem wyrobów zawierających azbest. Osiągając te cele Gmina wypełni zobowiązanie, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie terenu państwa z azbestu i wyrobów go zawierających do 2032 roku. W programie zostały przedstawione również ogólne mechanizmy oraz zasady pomocy, której Gmina zamierza udzielić osobom decydującym się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków lub budowli. Pomoc ta ma na celu zachęcić do podejmowania tego rodzaju działań oraz zmniejszyć ryzyko związane z nieprawidłowym ich wykonywaniem.

Zadaniem Programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W Programie zawarte zostały:

- oszacowanie ilości wyrobów azbestowych oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy,
- szacunkowe koszty usuwania płyt azbestowo – cementowych, rur azbestowo – cementowych,
- propozycje odnośnie udzielenia przez samorząd gminny pomocy mieszkańcom w realizacji programu.

Gmina Sokołów Podlaski zakłada usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do 2032 roku. W Programie założono realizację zadań, tj.:

1. inwentaryzacja oraz utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest,
2. opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu,
3. zaktywizowanie działań dyspozycyjno - kontrolnych nadzoru usuwania azbestu na terenie gminy,
1. organizacja kampanii informacyjnej o szkodliwości wyrobów zawierających azbest i bezpiecznym jego usuwaniu, edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania,
2. mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,

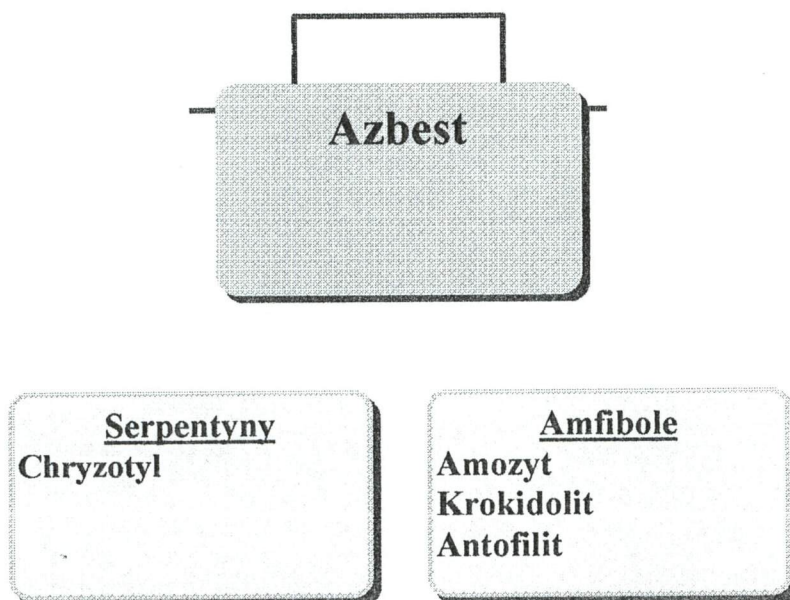
3. odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych, zakładów budżetowych i innych przez firmy specjalistyczne posiadające odpowiednie zezwolenia,
4. podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu,
5. możliwość udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym i innym właścicielom zasobów mieszkaniowych w usuwaniu odpadów zawierających azbest,
6. przeznaczenie części środków finansowych z budżetu Gminy na realizację programu
7. pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych na wymianę pokryć dachowych, elewacji z azbestu,
8. usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością Gminy,
9. wymiana rur azbestowo - cementowych,
10. eliminacja powstawania, likwidacja „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest,
11. oczyszczenie terenów gminy i innych terenów publicznych z odpadów azbestowych,
12. monitoring usuwania azbestu ze szczególnym uwzględnieniem jego bezpiecznego demontażu i unieszkodliwiania oraz monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji Radzie Gminy,
13. okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu,
14. opracowanie Gminnego Planu Gospodarki Odpadami (uwzględniającego harmonogram zadań niniejszego Programu).

3. Wiadomości odnośnie azbestu

3.1. Budowa, rodzaj i właściwości azbestu

Azbestem nazywa się grupę naturalnych minerałów o krystalicznej budowie i włóknistej strukturze (w istocie wydłużonych rurek). Włókna mają długość kilku centymetrów i średnicę kilku mikrometrów. Pod względem budowy chemicznej azbest

stanowią uwodnione krzemiany, głównie magnezu i żelaza. Barwa tego minerału zależy od zawartości żelaza. Należą do nich minerały z grupy serpentynu (chryzotyl) i amfiboli (aktynolit, krokidolit) (Rys.1).

Rys. 1. Podział typów azbestu.

Źródło: Szeszenia-Dądrowska N., Zdrowotne i prawne aspekty postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, materiały konferencyjne, Urząd Marszałkowski, Lublin 22.09.2004, s.7.

Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki. W przyrodzie występuje około 150 minerałów o pokroju włóknistym. Mogą one podczas procesu produkcyjnego rozdzielać się na sprężyste włókna – fibryle.

Do azbestów serpentynowych należy głównie jedna odmiana azbestu – **azbest Chryzotylowy** jest on włóknistą odmianą uwodnionego krzemianu magnezu o barwie białej. Jest miękkim o długości włókien do 60 cm i średnicy ok. 200-500 Å.

Do azbestów amfibolowych należą: Amozyt, Krokidolit, Antofilit oraz nie posiadające znaczenia przemysłowego termolit i aktynolit. **Amozyt** o zabarwieniu brązowym, jest krzemianem żelazowo – magnezowym. Posiada dobrą odporność na kwasy, alkalia i wodę morską. Krokidolit posiada barwę niebieską i jest krzemianem sodowo – żelazowym. Kolor niebieski pochodzi od tlenku żelazowego. Krokidolit charakteryzują się dużą sprężystością i wytrzymałością na zrywanie i działanie kwasów, alkoholi i wody morskiej. Antofilit jest krzemianem magnezowym zawierającym dużą ilość żelaza. Posiada małą wytrzymałość mechaniczną i dużą odporność na wysokie temperatury a także na chemikalia.

Azbest posiada unikalne właściwości chemiczne i fizyczne. Odporność azbestu na działanie wysokich temperatur (temperatura rozkładu i topnienia ok. 1500 °C) jest jedną z najważniejszych zalet, dzięki którym znalazł on szerokie zastosowanie jako surowiec niepalny w różnego rodzaju wyrobach. Właściwości termoizolacyjne i dźwiękochłonne, wytrzymałość na rozciąganie, elastyczność, a także odporność niektórych odmian azbestu na działanie kwasów, alkaliów i wody morskiej czynią z niego surowiec o szerokim zastosowaniu w ponad tysiącu opisanych technologii. 60-80% azbestu zużywane jest do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych.

3.2. Zastosowanie wyrobów azbestowych

Dzięki wspomnianym unikalnym właściwościom azbest był wykorzystywany jako surowiec w ponad 3000 opisanych technologii. Min. stosowany był do produkcji wyrobów azbestowo -cementowych, wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, wyrobów ciernych, takich jak: klocki hamulcowe, tarcze sprzęgłowe, wyrobów hydroizolacyjnych: lepiki, papy dachowe, płytki podłogowe, do filtrów w przemyśle piwowarskim i farmaceutycznym oraz wojskowych masek gazowych.

Duże zapotrzebowanie i początkowy zachwyty spowodował wprowadzenie do naszego życia ogromnych ilości tego minerału. W związku z tym powstał wielki problem z jego utylizacją. Dachy eternitowe, płyty azbestowo- cementowe i wiele innych materiałów istnieje w obrębie całego kraju. Szacuje się, że do roku 1997 w Polsce znajdowało się 15 466 tys. ton płyt zawierających azbest. Jeśli doliczyć do tego wagę mniejszych elementów, okazuje się, że jest to liczba niewyobrażalna.

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- wyroby azbestowo-cementowe, które powstają z azbestu chryzotylowego i amfiboli, wśród których można wyróżnić: rury ciśnieniowe, płyty dekarne, płyty okładzinowe i elewacyjne. Ich właściwości to: lekkość, wytrzymałość na działanie mechaniczne, odporność na gnienie i korozję, ogniotrwałość,
- wyroby uszczelniające, takie jak:
  - płyty azbestowo-kauczukowe – należą do najbardziej popularnych wyrobów uszczelniających. Charakteryzują się odpornością na wysoka temperaturę, elastycznością oraz dobrą wytrzymałością na ściskanie,
  - szczeliwa plecione – używane są do uszczelnienia części pracujących w wysokich temperaturach oraz w środowiskach zawierających wodę, gazy obojętne i aktywne, kwasy, oleje, smary,
- wyroby cierne, do których należą: klocki hamulcowe, okładziny cierne –

stosowane w różnego typu hamulcach,

- wyroby izolacyjne: włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby izolacyjne stosowane są do izolacji urządzeń pracujących w wysokich temperaturach (np. w silnikach okrętowych), a także w kotłach.

3.3. Szkodliwy wpływ azbestu dla zdrowia ludzkiego

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Jeżeli włókna nie są uwalniane do powietrza oraz nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Stopień agresywności pyłu azbestowego zależy od wielu czynników, z których najważniejsze to:

- liczba włókien i stopień ich penetracji w płucach,
- fizyczne i aerodynamiczne cechy włókien (chodzi tu głównie o średnicę włókien).

Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne. Występują one w trwałej postaci w powietrzu i przedostają się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 : 1.

Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą ryzyko zdrowotne.

Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu. Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylica azbestowej (azbestozy) - azbestoza jest to proces zwłóknienia tkanki płucnej występujący u osób zawodowo narażonych na pył azbestowy. Procesy te przebiegają bardzo wolno, przeważnie pierwsze objawy uwidaczniają się dopiero po około 10 latach, a sama azbestoza nierzadko wykrywana jest 20 lat po pierwszym kontakcie z azbestem,

- raka płuc – jest to najpowszechniejszy nowotwór złośliwy, którego przyczyną jest azbest. Mimo niewielkiej liczby raków płuc rozpoznawanych jako choroba zawodowa, powodowane azbestem stanowią 31 % ogólnej liczby w Polsce w latach 1978-2002. Wielkość ryzyka wystąpienia raka zależy od takich czynników jak: technologia przetwórstwa, typ włókna, zawartość włókien respirabilnych w pyłe, dawka ogólna pyłu określona iloczynem lat pracy w narażeniu i wielkości stężeń włókien w powietrzu,
- międzybłoniaków opłucnej lub otrzewnej – badania wskazują, że nowotwory te pojawiają się po upływie 30-40 lat od pierwszego kontaktu z azbestem. Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalni i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Oficjalna statystyka w Polsce wykazuje około 120 przypadków zgonów rocznie z powodu międzybłoniaka opłucnej.

Wyroby azbestowe będące w dobrym stanie technicznym oraz odpowiednio zabezpieczone nie stanowią istotnego zagrożenia dla zdrowia ludzkiego. Zagrożenie pojawia się wówczas, gdy zaistnieją warunki stwarzające możliwość uwalniania się włókien azbestowych do otoczenia. Do sytuacji takich dochodzi najczęściej w wyniku poddawania elementów azbestowych obróbce mechanicznej, jak również wskutek naruszania struktury wyrobu spowodowanej naturalnym starzeniem się materiału oraz pod wpływem oddziaływania czynników atmosferycznych.

Azbest jest zaliczany do dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na ziemi. W związku z tym, azbest znajduje się w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, jako niebezpieczna substancja chemiczna o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka. Ze względu na swoją niezniszczalność oraz specyficzne właściwości azbest wprowadzony do środowiska otaczającego człowieka utrzymuje się w nim przez czas nieokreślony.

4. Podstawowe regulacje prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

4.1. Ustawy

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U Nr 101, poz.628 z 1997 r. z późn. zm.). Ustawa weszła w życie 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z późn. zm.) zgodnie z art. 30 ust. 3 stanowi: Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować: zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia, pogorszenie stanu środowiska lub dóbr kultury, pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych, wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.). Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących min.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.).

Ustawa ta wprowadziła min. obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (wykonawcę prac usuwania wyrobów zawierających azbest) zatwierdzenia – przez właściwego wojewodę lub starostę – programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest).

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199/2002, poz. 1671, z późn. zm.). Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* - (Dz. U. Nr 178/2005, poz. 1481, z 1999 r.). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu towarów niebezpiecznych. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych. Przepisy te odnoszą się też, zgodnie z art.11 ust.4 ustawy o odpadach, do transportu odpadów niebezpiecznych.

4.2. Akty wykonawcze

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206). Rozporządzenie określa katalog odpadów wraz z listą odpadów niebezpiecznych oraz sposób klasyfikowania odpadów. Katalog odpadów dzieli odpady w zależności od źródła ich powstawania na 20 grup, każdej przyporządkowując podgrupy i rodzaje odpadów wraz z kodem. Kod z gwiazdka oznacza odpad niebezpieczny. Wg katalogu odpadów azbest wymieniany jest w różnych grupach.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz. 1439). Rozporządzenie określa, że informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu jako substancji stwarzającej szczególne zagrożenie dla środowiska wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada wojewodzie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, począwszy od danych za rok 2003. Rozporządzenie podaje formę przedkładania tej informacji.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595). Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833) określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy i pyłowych czynników szkodliwych dla zdrowia. Obowiązujące wartości NDS dla pyłów zawierających azbest:

Pyły zawierające azbest:

- pył całkowity – 0,5 mg/m³,
- włókna respirabilne – 0,1 wł./cm³.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 1, poz. 12) Rozporządzenie określa wartości odniesienia, wyrażone jako poziomy substancji w powietrzu, zróżnicowane dla terenu kraju, obszarów parków narodowych i obszarów ochrony uzdrowiskowej. W rozporządzeniu podano warunki, w jakich ustala się wartości

odniesienia, takie jak temperatura i ciśnienie, oznaczenie numeryczne substancji pozwalające na jednoznaczną jej identyfikację, okresy, dla których uśrednione są wartości odniesienia, warunki uznawania wartości odniesienia za dotrzymane oraz referencyjne metodyki modelowania poziomów substancji w powietrzu. W rozporządzeniu tym określono, iż dla azbestu wartość odniesienia w powietrzu dla terenu całego kraju, uśredniona do jednej godziny wynosi 2350 włókien/m³, a uśredniona dla roku kalendarzowego – 250 włókien/m³.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126). Rozporządzenie określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi. W paragrafie 6 tego rozporządzenia, podającym szczegółowy zakres robót budowlanych wymieniono roboty polegające na usuwaniu i naprawie wyrobów budowlanych zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876). Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji przez właściciela lub zarządzającego (osobę fizyczną) miejsc, gdzie był lub jest wykorzystywany azbest – oraz składania corocznie stosownych informacji do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Osoby prawne składają sprawozdania do wojewody.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649). Rozporządzenie określa:

- sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest,
- obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,

- warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsc ich składowania,
- wymagania jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771). Rozporządzenie to zalicza azbest do substancji o działaniu rakotwórczym kategorii 1. W rozporządzeniu podano między innymi sposób rejestrowania azbestu, prowadzenia prac, pracowników zatrudnionych przy tych pracach, wzory dokumentów oraz szczegółowe warunki ochrony pracowników.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 279, poz. 2758). Rozporządzenie określa jednostkowe stawki opłat za gazy lub pyły wprowadzane do powietrza, umieszczenie odpadów na składowisku.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645). Rozporządzenie określa min. obowiązki wykonywania badań właściwych dla prowadzenia prac z czynnikami szkodliwymi (w tym azbest).

5. Informacje o ilości i stanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Sokołów Podlaski

5.1. Ogólna charakterystyka Gminy Sokołów Podlaski

Gmina Sokołów Podlaski pod względem administracyjnym należy do województwa mazowieckiego we wschodniej jego części i powiatu sokołowskiego.

Od zachodu graniczy z gminami Liw i Miedzna oraz miastem Węgrów, od północy z gminą Kosów Lacki, od wschodu z gminą Sabnie i Repki oraz od południa gminą Bielany. Gmina leży w odległości 100 km od Warszawy i 30 km od rzeki Bug. Teren gminy wchodzi w skład czystego ekologicznie obszaru „**Zielonych Płuc Polski**” Powiechrznia gminy wynosi 137 km². Liczba mieszkańców szacuje się w granicach 6,3 tys. natomiast gęstość zaludnienia wynosi 47,5 osoby/km² i maleje według prognoz demograficznych. Obszar gminy Sokołów Podlaski jest zróżnicowany pod względem rzeźby terenu, szaty roślinnej, struktury

użytkowania gruntów, rozbudowy infrastruktury gospodarczej, a tym samym jest niejednorodny pod względem wartości przyrodniczych poszczególnych fragmentów. Gmina Sokołów Podlaski zaliczana jest do makroregionu stołecznego charakteryzującego się przewagą klimatu kontynentalnego. Klimat ten cechują ostre zimy i gorące lata. Okres wegetacji trwa średnio 200 – 220 dni, średnie roczne opady mieszczą się w granicach 500 – 650 mm, co prowadzi do deficytu wody (głównie latem). Powiechrznia gminy to 13 718 ha. Jest ona gminą o charakterze rolniczym – przeważa uprawa zbóż, produkcja mleka i trzody chlewnej. Największe obszary stanowią użytki rolne, które zajmują ok 76% powiechrzni gminy, lasy zajmują stosunkowo niewielkie powiechrznie ok. (18,6%). W skład gminy wchodzi 36 sołectw (37 miejscowości) takich jak: Bachorza, Bartosz, Brzozów, Brzozów-Kolonia, Budy Kupientyńskie, Chmielew, Czerwonka, Dolne Pole, Dziegietnia, Dąbrowa, Emilianów, Grochów, Justynów, Karlusin, Karolew, Kosierady Wielkie, Kostki, Krasnodęby – Kasmę, Krasnodęby- Rafały, Krasnodęby Sypytki, Krasów, Nowa Wieś, Łubianki, Podkupientyn, Podrogów, Pogorzel, Przeździatka Kolonia, Przywózki, Skibniew – Kurcze, Skibniew – Podawce, Walerów, Wyrąb, Węże, Wólka Miedzyńska, Ząbków, Ząbków Kolonia, Żanecin.

Gmina Sokołów Podlaski położona jest w dorzeczu Bugu. Teren gminy odwadniany jest przez następujące rzeki: Cetynia, Czerwonka, Miedzanka i Buczynka. Cetynia jest lewobrzeżnym dopływem Bugu i przepływa przez centralną część gminy. Jej źródła znajdują się na południowy wschód od Sokołowa Podlaskiego, w rejonie Żanecina i Karlusina. W granicach gminy Sokołów przepływa na krótkim odcinku i ma charakter rowu melioracyjnego. Jest ona rzeka nieuregulowaną poza granicami gminy -tworzącą wiele zakoli. poniżej Sokołowa Cetynia jest silnie zanieczyszczona, prowadzi wody nie odpowiadające normatywowom.

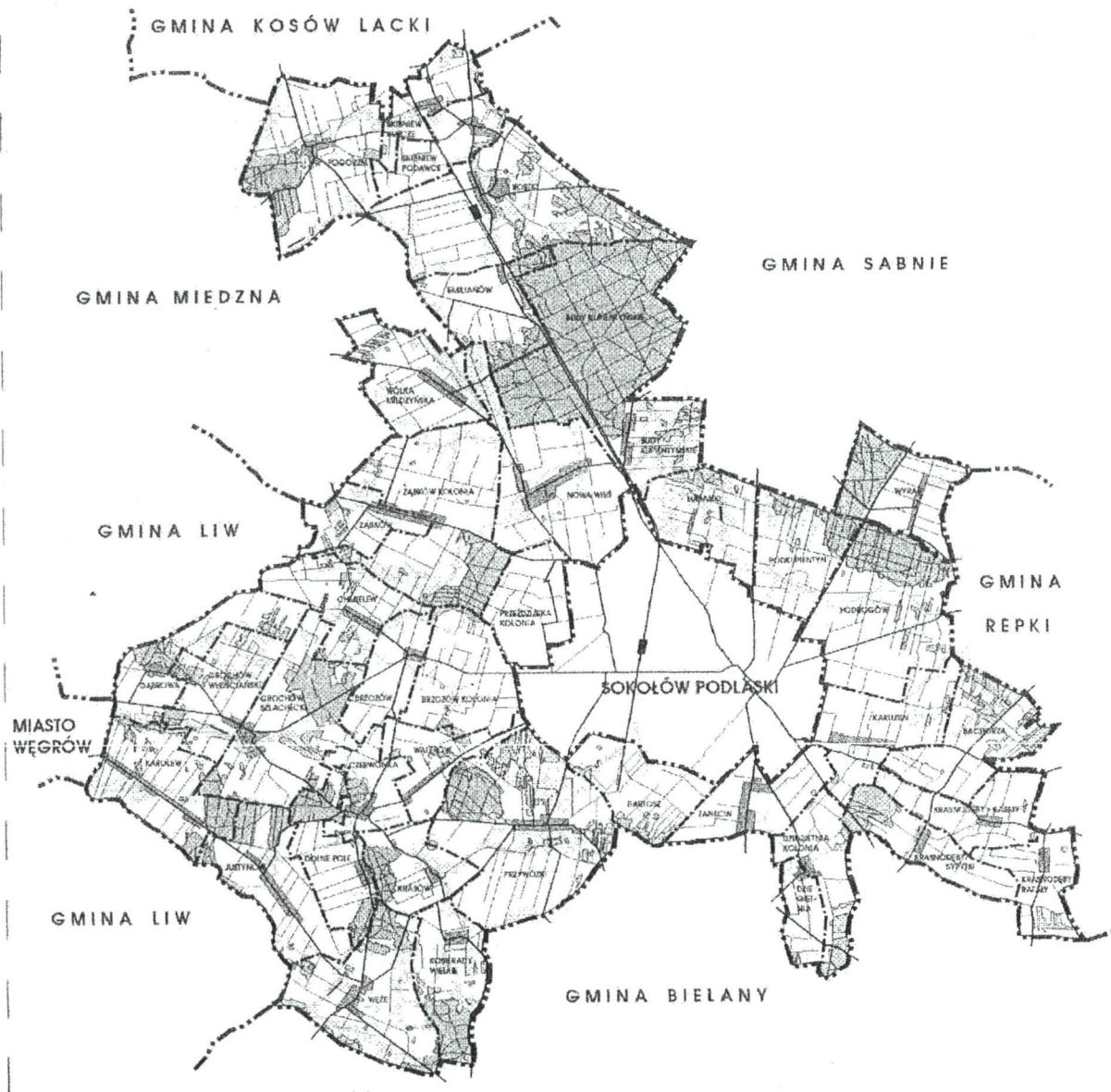
Buczynka jest również lewobrzeżnym dopływem Bugu uchodzący na terenie gm. Ceranów. Jej źródła znajdują się w północnej części uroczyska Przeździatka. Na krótkim odcinku rzeka ta jest granicą gminy Sokołów Podlaski.

Czerwonka jest prawobrzeżnym dopływem Liwca i przepływa przez południowo-zachodnie tereny gminy. Wypływa z terenów leśnych położonych pomiędzy wsiami Węże i dolne Pole.

Miedzanka jest także prawobrzeżnym dopływem Liwca i wypływa z zatorfionego zagłębienia znajdującego się na południe od wsi Wólka Miedzyńska i płynie bardzo głębokim, sztucznym korytem. Na terenie gminy znajduje się jedynie odcinek źródłowy rzeki. Stanowi ona fragment zachodniej granicy gminy.

Na terenie gminy Sokołów Podlaski nie występują większe naturalne zbiorniki wód stojących. Nielicznie występują śródbagiennie „oczka wodne” o zmiennym poziomie lustra wody zależnym od pory roku i ilości opadów atmosferycznych oraz wypełnione wodą (głównie po roztopach i obfitych deszczach) dla zagłębień bezodpływowych, stanowiących pozostałości po istniejących niegdyś jeziorkach polodowcowych. Antropogenicznymi zbiornikami wód stojących są nieliczne torfianki, zbiorniki powstałe w miejscach eksploatacji kruszywa mineralnego, zbiorniki przeciwpożarowe oraz rowy melioracyjne. Większe „oczka wodne” występują we wsiach: Pogorzel, Ząbków Kolonia i Węze.

5. Oszacowanie ilości i rozmieszczenia wyrobów azbestowych

Na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania, złożonych za pośrednictwem sołtysów do Wójta Gminy Sokołów Podlaski określono ilości oraz miejsca występowania takich wyrobów na terenie gminy. Do dnia 30 kwietnia 2008 r. zebrano informacje o ilościach i miejscach występowania azbestu na terenie 37 miejscowości z 36 sołectw gminy. Z informacji przekazanych przez sołtysów wynika, że na terenie gminy znajduje się ok. **277,877m²** wyrobów azbestowych. Niebezpiecznym surowcem pokrytych jest około **451** budynków mieszkalnych i **1444** budynków gospodarczych.

Zebrane informacje przedstawia poniższa tabela 1.

Lp.	Nazwa sołectwa	Nazwa obiektu	Ilość obiektów posiadających azbest	Rodzaj płyt azbestowo - cementowych	Ilość wyrobów azbestowych w m ²
1.	Bachorza	Budynki mieszkalne	9	Płyta płaska	830
		Budynki gospodarcze	19	Płyta falista	2290
2.	Bartosz	Budynki mieszkalne	3	Płyta płaska	280
		Budynki gospodarcze	5	Płyta falista	1745
3.	Brzozów	Budynki mieszkalne	14	Płyta płaska	2340
		Budynki gospodarcze	51	Płyta falista	5291
4.	Brzozów-Kolonia	Budynki mieszkalne	26	Płyta płaska	2987
		Budynki gospodarcze	61	Płyta falista	7996
5.	Budy Kupientyńskie	Budynki mieszkalne	12	Płyta płaska	1221
		Budynki gospodarcze	33	Płyta falista	3660
6.	Chmielew	Budynki mieszkalne	18	Płyta płaska	1758
		Budynki gospodarcze	64	Płyta falista	9432
7.	Czerwonka	Budynki mieszkalne	15	Płyta płaska	1662
		Budynki gospodarcze	25	Płyta falista	2543
8.	Dąbrowa	Budynki mieszkalne		Płyta płaska	
		Budynki gospodarcze		Płyta falista	
9.	Dolne Pole	Budynki mieszkalne	6	Płyta płaska	791
		Budynki gospodarcze	38	Płyta falista	6861
10.	Grochów	Budynki mieszkalne	20	Płyta płaska	1860
		Budynki gospodarcze	68	Płyta falista	9155
11.	Dziegietnia	Budynki mieszkalne	6	Płyta płaska	994
		Budynki gospodarcze	32	Płyta falista	9579
12.	Emilianów	Budynki mieszkalne	1	Płyta płaska	220
		Budynki gospodarcze	11	Płyta falista	1921

13.	Justynów	Budynki mieszkalne	15	Płyta płaska	2063
		Budynki gospodarcze	48	Płyta falista	8291
14.	Karlusín	Budynki mieszkalne	5	Płyta płaska	615
		Budynki gospodarcze	12	Płyta falista	1268
15.	Karolew	Budynki mieszkalne	16	Płyta płaska	1915
		Budynki gospodarcze	23	Płyta falista	6184
16.	Kosierady Wielkie	Budynki mieszkalne	16	Płyta płaska	2545
		Budynki gospodarcze	49	Płyta falista	11252
17.	Kostki	Budynki mieszkalne	15	Płyta płaska	1547
		Budynki gospodarcze	98	Płyta falista	10763
18.	Krasnodęby - Kasmy	Budynki mieszkalne	6	Płyta płaska	1080
		Budynki gospodarcze	34	Płyta falista	8019
19.	Krasnodęby - Rafały	Budynki mieszkalne	6	Płyta płaska	740
		Budynki gospodarcze	31	Płyta falista	7232
20.	Krasnodęby - Sypytki	Budynki mieszkalne	4	Płyta płaska	260
		Budynki gospodarcze	28	Płyta falista	3458
21.	Krasów	Budynki mieszkalne	4	Płyta płaska	432
		Budynki gospodarcze	38	Płyta falista	5500
22.	Łubianki - Podkupientyn	Budynki mieszkalne	15	Płyta płaska	2859
		Budynki gospodarcze	34	Płyta falista	10490
23.	Nowa Wieś	Budynki mieszkalne	59	Płyta płaska	7354
		Budynki gospodarcze	90	Płyta falista	10258
24.	Podrogów	Budynki mieszkalne	2	Płyta płaska	250
		Budynki gospodarcze	16	Płyta falista	3301
25.	Pogorzel	Budynki mieszkalne	-	Płyta płaska	
		Budynki gospodarcze	22	Płyta falista	3185
26.	Przeździatka - Kolonia	Budynki mieszkalne	7	Płyta płaska	690
		Budynki gospodarcze	21	Płyta falista	2772
27.	Przywózki	Budynki mieszkalne	55	Płyta płaska	5664
		Budynki gospodarcze	158	Płyta falista	19737
28.	Skibniew - Podawce	Budynki mieszkalne	4	Płyta płaska	653
		Budynki gospodarcze	8	Płyta falista	1455
29.	Skibniew - Kurcze	Budynki mieszkalne	3	Płyta płaska	360
		Budynki gospodarcze	17	Płyta falista	2120
30.	Walerów	Budynki mieszkalne	17	Płyta płaska	1444
		Budynki gospodarcze	48	Płyta falista	5661
31.	Węże	Budynki mieszkalne	17	Płyta płaska	2038
		Budynki gospodarcze	50	Płyta falista	7649
32.	Wólka Miedzyńska	Budynki mieszkalne	14	Płyta płaska	1780
		Budynki gospodarcze	66	Płyta falista	10100

33.	Wyrąb	Budynki mieszkalne	6	Płyta płaska	456
		Budynki gospodarcze	22	Płyta falista	4287
34.	Ząbków	Budynki mieszkalne	7	Płyta płaska	800
		Budynki gospodarcze	30	Płyta falista	3890
35.	Ząbków Kolonia	Budynki mieszkalne	14	Płyta płaska	2170
		Budynki gospodarcze	52	Płyta falista	8565
36.	Żanecin	Budynki mieszkalne	14	Płyta płaska	2125
		Budynki gospodarcze	42	Płyta falista	7184
Razem		Budynki mieszkalne	451	Płyta płaska	54,783m ²
		Budynki gospodarcze	1444	Płyta falista	223,094,m ²

Razem 277,877m²

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Z uwagi na brak ewidencji usuwanych z terenu gminy wyrobów zawierających azbest nie można określić dokładnej ilości usuniętych wyrobów. Dopiero przyjęcie i realizacji **Programu** umożliwią kontrolę tego procesu.

Wyroby zawierające azbest na terenie gminy Sokołów Podlaski to głównie: eternit falisty i płaski pokrywający dachy budynków mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych i innych. Na terenie gminy nie przewiduje się wzrostu ilości zawierających azbest z uwagi na obowiązujący całkowity zakaz ich stosowania. Ilość tych wyrobów będzie sukcesywnie malała w związku z ich stopniowym usuwaniem, które zostanie zakończone do 2032 (po całkowitym oczyszczeniu terenu gminy z w/w wyrobów). Odpady zawierające azbest będą powstawać na terenie Gminy Sokołów Podlaski w wyniku prowadzenia prac rozbiórkowych lub remontowych w budownictwie mieszkaniowym, inwentarskim i innym, tj. przy wymianie pokryć dachowych z płyt azbestowo – cementowych. Dane dotyczące pokryć dachowych (płyt azbestowo - cementowych) otrzymano z przeprowadzonej inwentaryzacji przez sołtysów. Na ich podstawie można ocenić stan i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 02 kwietnia 2004 r. (Dz.U.z 2004 r nr 4, poz. 71) oraz zebrać informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 23 Października 2003 r. (Dz.U. Nr 192, poz. 1875).

Bilans wyrobów zawierających azbest , znajdujących się na terenie gminy **Sokołów Podlaski** wykonano na podstawie danych uzyskanych z inwentaryzacji (dane z 2007r.)

- płyty azbestowo – cementowe płaskie – 54,783 m² (657,393 kg)
- płyty azbestowo – cementowe faliste- 223,094 m² (2,677,128 kg)

6. Procedury dotyczące unieszkodliwiania odpadów azbestowych z ternu Gminy Sokołów Podlaski.

Obowiązki przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest.

Obowiązki jednostek samorządu gminnego

Jako jeden z obowiązków nałożony na gminę jest informowanie mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Gmina powinna więc zadbać, aby formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, były dostępne w urzędzie. Gmina ma także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami oraz, na stronie internetowej. Gmina powinna szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych organizacji pozarządowych, dziennikarzy starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu, oraz służąc informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmocnić prowadzone przez siebie działania informacyjno - edukacyjne.

Kolejnym obowiązkiem nałożonym na gminę jest inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy. Informacje podawane przez właścicieli nieruchomości zbierane są w postaci wypełnionych arkuszy „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 1). Na ich podstawie jest sporządzony zbiorczy wykaz obiektów zawierających azbest, wg trzech grup pilności, w zależności od stopnia zagrożenia. Oprócz zbierania informacji od prywatnych właścicieli nieruchomości, gmina dokonuje oceny stanu nieruchomości, która sama jest właścicielem.

Opracowanie sprawozdania dotyczącego stanu możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Informacje zebrane na podstawie arkuszy ocen powinny być przekazywane raz w roku do właściwego urzędu nadzoru budowlanego w powiecie. Sprawozdania mają być sporządzone – podobnie do zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest – według trzech grup pilności.

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości

Właściciel nieruchomości ma obowiązek kontrolować stan wyrobów zawierających azbest znajdujący się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych. Sporządzić i przedkładać organowi nadzoru budowlanego ocenę stanu i dokumentację miejsca zawierającego azbest. Użytkownik jest zobowiązany do usunięcia wyrobów zawierających azbest zakwalifikowany zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia.

Kolejnym obowiązkiem jest sporządzenie (corocznie) aktualnych informacji o:

- wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania (załącznik 1),
- wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone (załącznik 2).

Właściciel nieruchomości ma obowiązek zgłoszenia właściwemu organowi architektoniczno – budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (**załącznik 3**),

przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,

opracowanie przez rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,

informację o metodach wykonywania planowanych prac,

zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza,

posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,

zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy

zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczaniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Demontaż pokryć azbestowo – cementowych jest ściśle regulowany przepisami

prawnymi. Według obowiązującego prawa polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest (załącznik 3).

Prace związane z usuwaniem azbestu lub wyrobów zawierających azbest muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować uwalnianie azbestu lub co najmniej zminimalizować pilnie do dopuszczalnych wartości stężeń w powietrzu regulowanych przepisami szczególnymi. Zapewnienie powyższego wymaga:

- nawilża wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywania w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.), tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajania materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu

wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

Bieżący monitoring realizacji programu i okresowe raportowanie

Elementem zarządzania Programem jest jego systematyczne monitorowanie. W tym celu powołana Komisja ds. monitoringu realizacji Programu. W ramach działań monitoringowych określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest w Gminie w kolejnych latach realizacji Programu, tj. ilości usuniętych i unieszkodliwionych w danym roku odpadów zawierających azbest, ilości wyrobów azbestowych pozostałych do jeszcze do usunięcia. Monitorowanie i raportowanie Programu zostanie zsynchronizowane z raportowaniem Gminnego Planu Gospodarki Odpadami. Komisja będzie przedkładała Radzie Gminy co dwa lata (lub corocznie) raport przedstawiający wyniki realizacji Programu.

Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu

Realizacji Programu jest procesem długofalowym, w związku w tym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych. Należy zaznaczyć, że Program powinien być realizowany przez istniejące struktury samorządu gminnego i powodować tworzenia nowych stanowisk w administracji. Nieodzownym elementem wspierającym założenia Programu będzie także współpraca z organizacjami poza rządowymi oraz mediami. Według KUPA do zadań szczebla lokalnego (samorządu Gminnego) należy:

- uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechnienia informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem
- przygotowanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu,

- przygotowanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań Programu

Do zadań Rady Gminy należy :

- przyjmowanie rocznych sprawozdań rzeczowo – finansowych z realizacji zadań Programu oraz zatwierdzanie harmonogramu rzeczowo – finansowego na rok następny (lub na kolejne dwa lata).

Uczestnicy programu

Program usuwania azbestu skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie Gminy Sokołów Podlaski, ze szczególnym naciskiem na te nieruchomości, które pokryte są wyrobami zawierającymi azbest, tj. popularnym eternitem. Tej grupie najbardziej powinno zależeć na jak najszybszym usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów azbestowych ze swojego otoczenia. Przewiduje się, że zainteresowanie programem będzie wzrastać stopniowo z roku na rok, w miarę prowadzenia edukacji w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu.

Założono, że w programie uczestniczyć będą zarówno te osoby, które program realizują, jak również te, które uczestniczą w programie. Realizatorami programu będą:

- referat Planowania Inwestycji Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
- Gminny Zespół Oświatowy
- radni i sołtysi

Przewidywani uczestnicy programu :

- właściciele nieruchomości
- przedsiębiorcy
- jednostki ochotniczych straży pożarnych.

Finansowe aspekty realizacji programu

Koszt usunięcia i unieszkodliwienia potencjalnych odpadów azbestowych z obszaru gminy Sokołów Podlaski określono wg założeń przyjętych do obliczeń w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” (KPUA) przyjętego przez RM 14 maja 2002 r i przy uwzględnieniu średnich cen rynkowych (na podstawie analizy cen firm z kraju, w tym z rejonu). Ponadto do obliczeń przyjęto dane wg KPUA, tj. średnia masa 1m² płyty azbestowo-cementowej 11 kg, średnia objętość 1 tony składowanych odpadów azbestowych 0,82m³.

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informację od kilkunastu firm posiadających zezwolenia na odbiór i transport tego typu odpadów. Pod uwagę wzięta została cena demontażu wyrobów zawierających azbest, pakowanie, transport i unieszkodliwianie na najbliższym składowisku.

Płyty azbestowo – cementowe:

- średni koszt demontażu wynosi : 18 zł/m²
- średni koszt transportu wynosi: 6 zł/m²
- średni koszt unieszkodliwiania wynosi: 18 zł/m²
- średni koszt łącznie (demontażu, odbioru, transportu i unieszkodliwiania): 42 zł/m².

Koszt łączny usunięcia (demontażu i transportu) oraz unieszkodliwiania (składowania) odpadów azbestowych z terenu gminy Sokołów Podlaski szacuje się na: zł.

Płyty azbestowo – cementowe
 $277,877\text{m}^2 \times 42\text{zł} = 9,570,834\text{zł}$
Budynki użytku publicznego
 $949\text{m}^2 \times 42\text{zł} = 39,858\text{zł}$

Usuwanie azbestu i wyrobów go zawierających jest kosztownym przedsięwzięciem. Według danych z 2007 r. demontaż, transport i unieszkodliwianie 1 Mg odpadów zawierających azbest to wydatek rzędu 110 -1300 zł. **Koszt łączny usunięcia (demontażu i transportu) oraz unieszkodliwiania (składowania) odpadów azbestowych z terenu gminy Sokołów Podlaski, na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji szacuje się na kwotę 9,570,834 zł.** Zakładając realizację Programu do 2032r, roczny koszt kształtuje się na poziomie około **229,700 zł.** Usuwanie i wymiana wyrobów zawierających azbest jest zadaniem długotrwałym ze względu na dużą ilość wyrobów, a także wysokości potrzebnych środków finansowych. Zadania usuwania wyrobów, instalacji zawierających azbest, które stanowią potencjalne odpady azbestowe przewidziane jest zgodnie z „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terytorium Polski” do zrealizowania do roku 2032 „Program...” ten zakłada, iż właściciele obiektów, wyrobów zawierających azbest powinni dokonać usuwania i unieszkodliwiania tych wyrobów na własny koszt.

Planuje się, iż na terenie gminy Sokołów Podlaski wyroby zawierające azbest będą sukcesywnie usuwane w zależności od zużycia, wykonania ich konserwacji oraz zabezpieczenia w okresie 2008-2032 r. Z uwagi na wysoki koszt usuwania i unieszkodliwiania odpadów azbestowych istotne jest dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych, podejmowanych przez osoby fizyczne, min. Ze środków publicznych oraz środków pomocowych Unii Europejskiej. Dodatkowo udzielania wsparcia finansowego może nastąpić ze środków WFOŚiGW, oraz GFOŚiGW.

W przypadku pozyskania ww. Środków – Urząd Gminy w Sokołowie Podlaskim w drodze przetargu wyłoni firmę specjalistyczną posiadającą odpowiednie zezwolenia, która wykona usługę w zakresie : demontaż, odbiór, transport do miejsca składowania, a cenę za składowanie na składowisku odpadów azbestowych w kalkuluje w cenę usługi. Urząd Gminy w Sokołowie Podlaskim pokryje całość lub część kosztów usługi (koszt transportu i składowania) – wariant I . Alternatywnie (wariant II) właściciel obiektu z wyrobami zawierającymi azbest wybierze firmę posiadającą odpowiednie zezwolenia, która po wykonaniu usługi demontażu, odbioru, transportu i przekazania do unieszkodliwiania odpadów azbestowych wystawi rachunek (fakturę). Po przedłożeniu faktury wraz z odpowiednim wnioskiem do Urzędu Gminy i skontrolowaniu faktu usunięcia wyrobów azbestowych przez Komisję ds. monitoringu realizacji Programu -Urząd Gminy dokona zwrotu części lub całości poniesionych przez ww. właściciela kosztów.

Decyzja odnośnie udzielania dofinansowania przez Gminę mieszkańcom, jej wysokości, sposobu udzielania, wyrobu rozwiązywania (ww. Warianty) lub inne rozwiązanie w zakresie usuwania zawierających azbest będzie ostatecznie uzależniona od pozyskania środków, możliwości w zakresie udzielania środków własnych przez Urząd Gminy. Wskazane byłoby przeprowadzenie konsultacji z mieszkańcami Gminy zainteresowanymi usuwaniem wyrobów azbestowych.

Płyty azbestowo – cementowe:

średni koszt demontażu wynosi: 18 zł/m²
średni koszt transportu wynosi: 6 zł/m²
średni koszt unieszkodliwiania wynosi: 18 zł/m²
średni koszt łącznie (demontażu, odbioru, transportu i unieszkodliwiania): 42 zł/m²

Koszt w rozbiciu na poszczególne etapy (demontaż, transport i unieszkodliwianie):

demontaż:

$$277,877\text{m}^2 \times 18 \text{ zł/m}^2 = 5,001,786 \text{ zł}$$

transport:

$$277,877\text{m}^2 \times 6 \text{ zł/m}^2 = 1,667,262 \text{ zł}$$

unieszkodliwianie:

$$277,877\text{m}^2 \times 18 \text{ zł/m}^2 = 5,001,786 \text{ zł}$$

Razem :

$$277,877\text{m}^2 \times 42\text{zł/m}^2 = 11,670,834 \text{ zł}$$

Rozwiązania możliwe do zastosowania w zakresie do finansowania usuwania wyrobów azbestowych dla mieszkańców Gminy.

I Wariant

Rozwiązaniem docelowym jest całkowite z finansowanie w 100%, usunięcie wyrobów azbestowych ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej po uchwaleniu przez komisję ds. Monitoringu ilości wniosków od mieszkańców Gminy i wielkości pozyskanych przez gminę środków na ten cel. Sposób realizacji tego wariantu jest określony w punkcie 11 harmonogramu realizacji tego programu.

II Wariant

Jednym z rozwiązań możliwych do zastosowania może być następujący podział kosztów: Koszty właścicieli – w zakresie demontażu płyt azbestowo - cementowych i transportu:

$$277,877\text{m}^2 \times 18 \text{ zł/m}^2 = 5,001,786 \text{ zł}$$

Urząd Gminy poniosłoby koszty za unieszkodliwianie:

$$277,877\text{m}^2 \times 18 \text{ zł/m}^2 = 5,001,786 \text{ zł}$$

Powyższy koszt – łącznie dla okresu 2008 – 2032 r.

Przy ww. założeniach, właściciel nieruchomości posiadający 100 m² pokrycia dachowego eternitowego w zabudowie niskiej musi liczyć się z następującymi kosztami (odbioru, transportu):

$$18\text{zł/m}^2 \times 100\text{m}^2 = 1800 \text{ zł}$$

Natomiast Urząd Gminy za unieszkodliwianie 100 m² eternitu poniosłoby koszty:

$$18\text{zł/m}^2 \times 100\text{m}^2 = 1800 \text{ zł}$$

Właściciele nieruchomości muszą wziąć pod uwagę również dodatkowe koszty własne związane z zakupem i założeniem nowego pokrycia dachowego.

III Wariant

Innym rozwiązaniem w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest może być – po ustaleniu przez Komisję ds. monitoringu realizacji Programu (z Urzędu Gminy) ilości wniosków od mieszkańców Gminy i wielkości pozyskanych przez Gminę środków w danym roku – określenie jednostkowej kwoty dofinansowania przez Urząd Gminy.

Ostateczne rozwiązanie w zakresie wielkości dofinansowania będzie uzależnienie od wielkości środków pozyskanych przez Gminę, środków własnych Gminy możliwych do przeznaczenia na usuwanie azbestu oraz ilości zgłoszonych wniosków przez mieszkańców.

Systematyczna realizacja zapisów w niniejszym Programie będzie możliwa po pozyskaniu ww. środków oraz określeniu w rocznym planie finansowym Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i w budżecie gminy odpowiednich środków na ten cel.

8. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy na lata 2008 – 2032.

Tabela 2 Harmonogram realizacji programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Sokółów Podlaski na lata 2008-2032.

Lp.	Zadania	Termin realizacji
1.	Opracowanie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy	2008 II kwartał
2.	Działania informacyjno – edukacyjne	2008 – 2032
3.	Zorganizowanie spotkań z mieszkańcami, którzy zgłosili posiadanie wyrobów zawierających azbest, informacja na temat zarejestrowanych firm posiadających zezwolenie na zbieranie i transport odpadów zawierających azbest.	2008 r. III kwartał
	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli zarządców i użytkowników budynków i instalacji zawierających azbest. Zbieranie informacji o zamiarach mieszkańców w sprawie wymiany eternitu.	2008-20032r III kwartał każdego rok
	Inne działania informacyjno -edukacyjne min.: informacja w lokalnej prasie, na stronie internetowej gminy, ogłoszenia w UG, na tablicach ogłoszeń, ulotki, informowanie mieszkańców w Urzędzie Gminy, (zajęcia w szkołach).	2008-2032r
	Coroczna aktualizacja bazy danych dotyczącej ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy.	2008-2032 II kw.
	Powołanie Komisji ds. monitoringu realizacji Programu.	20083 I kw.
	Monitorowanie realizacji Programu.	2008-2032r
	Ogłaszanie przetargów na przewoźnika i wyłonienie wykonawcy zadania – Firmy specjalistycznej, posiadającej odpowiednie zezwolenia na wykonywanie usług w zakresie: demontażu, odbioru, transportu na składowisko odpadów zawierających azbest.	2009r.
	Demontaż wyrobów zawierających azbest, odpadów	2009-2032r.

zawierających azbest (płyty azbestowo – cementowe) z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych, zakładowych i innych ; transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

Założenie i prowadzenie rejestru wniosków i ich realizacja zgodnie z zachowaniem kolejności złożenia 2008-2032r

Pozyskiwanie funduszy na realizację programu 2009-2032.

Raporty okresowe z realizacji Programu – w ramach raportowania co 2 lata /

Gminnego Planu Gospodarki Odpadami -przedstawianie RG lub co rok.

Aktualizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami z

uwzględnieniem zadań dotyczących odpadów zawierających azbest

wynikających z Programu usuwania azbestu.

Spis Załączników

Załącznik 1. Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejsc ich wykorzystania.....

Załącznik 2. Informacja o wyrobach zawierających azbest których wykorzystanie zostało zakończone.....

Załącznik 3. Wykaz firm posiadających zatwierdzony program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierających azbest.....

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Artych

- Załącznik 1

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA**

1. Miejsce, adres

2. Właściciel

3. Tytuł własności

4. Nazwa, rodzaj wyrobu

- eternit płaski

- eternit falisty

- inne

5. Ilość (m², tony)²

6. Przydatność do dalszej
eksploatacji³

7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:

a) okresowej wymiany z tytułu zużycia
wyrobu⁴

b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i
substancji

8. Inne istotne informacje o wyrobach⁵

(data)

(podpis)

Objaśnienia:

1. Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu

2. Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

3. Według „Oceny stanu możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”

4. Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na Polski obszar celny.

5. Np. Informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

• Załącznik 2

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE**

1. Miejsce, adres.

.....

2. Właściciel.

.....

3. Tytuł własności

.....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu

- eternit płaski.....

- eternit falisty.....

- inne.....

5. Ilość (tony)²

.....

Rok zaprzestania wykorzystywania
wyrobów.....

7. Planowane usunięcie wyrobów:

c) sposób.....

d) przez

kogo.....

e) termin.....

8. Inne istotne informacje³

.....

.....

/data/

.....

/podpis/

Objaśnienia:

1. Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu

2. Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

3. Np. Informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

- Załącznik 3.

**WYKAZ PODMIOTÓW (FIRM) POSIADAJĄCYCH ZATWIERDZONE
PROGRAMY GOSPODARKI ODPADAMI NIEBEZPIECZNYMI
ZAWIERAJĄCYMI AZBEST.**

1. **ALGADER HOFMAN** spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
z.s. ul. Wólczyńska 133, budynek 12B, 01-919 Warszawa
2. **BUDOWNICTWO „ALFIX”** Jerzy Kostecki 15-668 Białystok, ul. Upalna 15
tel. 085-6612 880 kom. 0606 724 424
3. **CENTRUM GOSPODARKI ODPADAMI, AZBESTU i RECYKLINGU,**
„CARO” ul. Zmojskiego 51, 22-400 Zamość tel./fax 084 62 730 13,
kom. 0608 435 133
4. **EKO-CHEM-EKO-SERWICE Sp z o.o.** 90-441 Łódź ul. Kościuszki 99
tel./fax 042 636 97 63 kom. 0601 297 358
5. **„GAJAWI” P.P.H.U.** Gabriel Rogut ul. Odyńca 24, 93-150 Łódź tel. 0501 028 153,
fax 042 668 43 70
6. **„LUB-EKO-PLUS”** Wiesław Łukasiuk ul. Łączyńska 59/62, 20-313 Lublin
7. **Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ Sp. Z o.o.** Reguły ul. Graniczna 6,
05-816 Michałowice tel. fax 723 61 w 6
8. **Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych**
TERMOEXPORT ul. Żurawiwa 24/7, 00-515 Warszawa tel. 821 34 67,
621 21 97, fax 621 40 64, 821 41 75
9. **ZAKŁAD REMONTOWO BUDOWLANY „JACZEWSKI”** ul. Reymonta 4
08-300 Sokółów Podlaski 025 787 23 60
10. **Zakład Remontowo Budowlany Stanisław Karolczak** ul. Przelajowa 10/56,
94-044 Łódź tel. fax 042 686 67 37, kom. 0602 455 252
11. **Zakład Usług Budowlanych Grzegorz Czarnocki** z siedzibą Żabokliki 120,
08-110 Siedlce tel./fax 025 631 95 15
12. **Przedsiębiorstwo Produkcyjno -Handlowo -Usługowe Abba -Ekomed Sp.z o.o.**
Z siedzibą ul. Moniuszki 11/13, 87-100 Toruń tel./fax 056 651 44 25, 654 86 70
13. **„ALBEKO” Sieger Sp. J.** Z siedzibą 87-510 Kotowy, gm, Skrwilno
tel/fax 054 280 02 88
14. **Przedsiębiorstwo Projektowo -Wdrożeniowe „AWAT” Sp.z o.o.** z siedzibą
ul. Kaliskiego 9 01-476 W-wa tel. 022 683 92 48 fax 022 66 89 41
15. **Buhck Recycling Sp. Z o.o.** Z siedzibą ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań

tel.061 650 56 708 fax 061 650 23 19

- 16.Firma Handlowo Usługowa PROJEKT BUD Edyta Pust
z siedzibą.Podwale17,00-252 W -wa tel./fax 044 25 21 74 kom.0502 308 504
- 17.Firma Handlowo -Usługowa „WIKI” Agnieszka Majda z siedzibą ul.
Sobieszowska 10A, 58-570 Jelenia Góra tel./fax 022 668 51 99 kom 509 668 539
- 18.HYDROGEOTECHNIKA Sp. Z o.o. Z siedzibą ul. Ściegiennego 262 A,
25-116 Kielce 041 348 06 60 fax 041 361 01 59
- 19.Przedsiębiorstwo Handlowo -Usługowe „JUKO” Jerzy Szczukocki z siedzibą
ul. 1 -go Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski tel.044 732 69 63,732 69 64,
tel. fax 044 649 94 23, 649 94 24
- 20.„KAN-POL” P.P.H.U. IWONA ŁOSIEWICZ z siedzibą ul. Storczykowa 30
20-143 Lublin tel.081 53 43 115 kom.506 181 850
- 21.Firma Handlowo Usługowa NATEZ 2 Irena Jaśńska z siedzibą Trzcinec 45
06-100 Pultusk tel. 023 692 10 54, kom. 0506 181 850
- 22.Przedsiębiorstwo Produkcyjno -Handlowo -Usługowe „PLASTIMET-
PANORAMA” Sp. Z o.o. Z siedzibą ul. Fabryczna 9, 05-084 Leszno
tel.725 92 66 fax 725 92 67.
- 23.Przedsiębiorstwo Techniczno Budowlane „TECHBUD” Mirosław Radzikowski
z siedzibą ul. Piaski Zamiejskie 14 08-110 Siedlce tel./fax 025 644 18 53
- 24.Transport -Metalurgia Sp. z o.o. z siedzibą ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko
044 685 41 35, fax 044 685 42 90
- 25.Przedsiębiorstwo Usług Wodno -Budowlanych „WOD-BUD” Sp z o.o. z
siedzibą ul. Piłsudskiego 14, 23-200 Kraśnik tel. 081 825 2605 fax 825 24 76
- 26.Zakład Remontowo -Budowlany „AMBROŻY” S.J. Wiesława Śliwińska
Kazimierz Ambroży z siedzibą ul. Meissnera 1/3 lok.222 03-982 Warszawa
tel./fax 022 831 0764
- 27.Zakład Remontowo -Budowlany Kazimierz Jakimiak z siedzibą ul. Kwiatowa 5
08-110 Siedlce 644 29 33
- 28.RAMAR Usługi Remontowo Budowlane i Instalacyjne,Rafał Gajowy z
siedzibą ul. Wojska Polskiego 39 21-400 Łuków
- 29.RAMID Mirosław Dec ul. Kowalskiego 1/54 03-288 Warszawa
- 30.Sintac -Polska Sp. z o.o. ul. Armii Krajowej 86 05-075 Wesola
tel. 022 812 62 54, 812 76 27, 812 45 93.